

บทความวิจัย

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล :
กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร

ปภพพล เดิมธีรกิจ*

สาขาวิชานิติรัฐกิจและการบริหาร คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

อีเมล: Pope2555@yahoo.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลและ (2) เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล จำแนกตามเพศ สถานภาพ วุฒิการศึกษา อายุและอาชีพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร จำนวน 392 คน เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ การวิเคราะห์เชิงพรรณนา สถิติทดสอบทีและการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของตัวแปร

ผลการศึกษาวิจัยพบว่าระดับความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.29$, S.D. 0.448) การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ผลการวิจัยพบว่าเพศ สถานภาพ วุฒิการศึกษา อายุและอาชีพที่แตกต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลไม่แตกต่าง (P value > 0.05) การวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายด้านการบริหารงานท้องถิ่นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลได้

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของประชาชน, การบริหารงาน, องค์การบริหารส่วนตำบล

Received: 19 February, 2025, Revised: 30 September, 2025, Accepted: 3 October, 2025

* Corresponding author

PEOPLE'S PARTICIPATION IN THE MANAGEMENT OF SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS (SAOS): A CASE STUDY IN PA TIU DISTRICT, YASOTHON PROVINCE

*Papopepon Termtirakit**

Public and Business Administration Jurisprudence, Faculty of Law, Sripatum University

Email: Pope2555@yahoo.com

Abstract

This research aimed to address two primary objectives: (1) to investigate the level of public participation in the management of Sub-District Administrative Organizations (SAOs), and (2) to compare the levels of public participation in SAO management based on demographic factors, specifically gender, marital status, level of education, age, and occupation. The study employed a quantitative research methodology, utilizing a survey with a simple random sampling method. The sample group comprised 392 residents within the jurisdiction of the SAOs in Pa Tiu District, Yasothon Province. The primary research instrument was a questionnaire. Statistical analyses included descriptive statistics (mean and standard deviation), the t-test, and One-Way Analysis of Variance (ANOVA) to compare group differences.

The findings revealed that the overall level of public participation in the management of the SAOs was at a moderate level ($\bar{X} = 3.29$, S.D. 0.448). When comparing the level of participation across different personal characteristics, the results indicated that gender, marital status, level of education, age, and occupation did not significantly differentiate the level of public participation in the SAO management at the .05 significance level (P value > 0.05). This suggests that variations in these demographic factors do not statistically influence the extent of public involvement. The research provides a foundation for developing policies and suggestions aimed at enhancing public participation in local administration.

Keywords: Public Participation, Management, Subdistric Administrative Organization

* Corresponding author

บทนำ (Introduction)

ปัจจุบันเป็นที่ประจักษ์ว่าความสำเร็จของการบริหารงานทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน มิได้ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำเพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญและการประสานความร่วมมือจากบุคลากรภายในองค์กรเป็นสำคัญ ยิ่งกว่านั้น การบริหารงานท้องถิ่นให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ได้อย่างรวดเร็ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากภาคประชาชนในพื้นที่ การมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในองค์กรควบคู่ไปกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในกิจการท้องถิ่นนั้น หากประชาชนในท้องถิ่นตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมดังกล่าว ย่อมส่งผลให้ประชาชนรับรู้ถึงคุณค่าและความสำคัญในฐานะที่เป็นองค์ประกอบหลักของการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (บุษราภรณ์ พวงปัญญา, 2567) ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) เป็นกระบวนการที่พลเมืองในชุมชนแสดงเจตจำนงที่จะให้ความร่วมมือในการขับเคลื่อนกิจกรรมหรือนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อสังคม เพื่อให้เกิดการแก้ไขหรือปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของท้องถิ่น ซึ่งจะนำไปสู่การดำรงชีวิตร่วมกันอย่างปกติสุข อนึ่ง การมีส่วนร่วมถือเป็นกลไกเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรที่ประชาชนอุทิศเพื่อการพัฒนา กับประโยชน์สาธารณะที่ได้รับจากการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กล่าวโดยสรุปคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ การดำเนินงานและการได้รับผลประโยชน์ด้านสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นในระดับท้องถิ่น ภูมิภาคหรือระดับชาติ จะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่แนบแน่นระหว่างบริการสาธารณะที่ประชาชนได้รับจากภาครัฐกับผลประโยชน์ทางสาธารณะที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง (ศราวุธ ชันธิชัย และคณะ, 2565)

การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นจุดกำเนิดของการปกครองตนเองภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองการปกครองที่เน้นการมีส่วนร่วมของพลเมือง โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันได้กำหนดให้การปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองและมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นที่ของตนได้อย่างอิสระ การมีส่วนร่วมดังกล่าวครอบคลุมตั้งแต่การร่วมกันกำหนดคณะผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการจัดทำนโยบายสาธารณะและนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ในขณะที่ รัฐบาลมีบทบาทในการกำกับดูแลและสนับสนุนทรัพยากร ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในแต่ละพื้นที่ (จิตาภา ถิรศิริกุล, 2565) อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับองค์กร ชุมชน ท้องถิ่นหรือระดับประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ซึ่งถือเป็นกลไกที่เปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้มากที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้รับการกระจายอำนาจ (Decentralization) จากรัฐบาล ทำให้ประชาชนในพื้นที่สามารถใช้อำนาจในการปกครองตนเองได้ โดย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสถานะเทียบได้กับรัฐบาลท้องถิ่น (Local Government) ซึ่งใช้อำนาจในการบริหารและพัฒนาท้องถิ่นด้วยความอิสระและสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่จำเพาะของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วัชรินทร์ อินทรพรหม, 2557) การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถจำแนกได้หลายระดับ ตั้งแต่ระดับการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบและการร่วมตรวจสอบ (สมบัติ นามบุร, 2562)

ดังนั้น ภาคประชาชนจึงควรมีส่วนร่วม ตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการตัดสินใจในการดำเนินงานของท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยให้การจัดบริการสาธารณะในพื้นที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จะส่งผลให้การดำเนินการมีความโปร่งใส (Transparency) สามารถตรวจสอบได้ มีความเป็นธรรม (Fairness) และนำไปสู่การลดปัญหาการทุจริต รวมถึงความขัดแย้งในการทำงาน (จิตาภา เร่งมีศรีสุข และนภัทร์ แก้วนาค, 2564) บทบาทของ องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) มี

อำนาจหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะและต้องดำเนินการตามกรอบของกฎหมาย ดังนั้น การที่องค์กรบริหารส่วนตำบล จะสามารถพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนและมีความยั่งยืน (Sustainability) จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม โดยการเปิดโอกาสให้พลเมืองทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับองค์กรบริหารส่วนตำบลนั้น ระดับของการมีส่วนร่วมจะมากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับความตระหนักและความเข้าใจของประชาชนในท้องถิ่น อนึ่ง การเข้ามามีส่วนร่วมของตานั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาอย่างไร

ความท้าทายสำคัญในการบริหารงานท้องถิ่นประการหนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนและวัยทำงาน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ข้อมูลชี้ให้เห็นถึงการขาดความสนใจและการมีส่วนร่วม น้อยกว่าที่ควรจะเป็นในการพัฒนาท้องถิ่น สาเหตุของปัญหาดังกล่าวอาจมาจากปัจจัยหลายประการ อาทิ 1) การรับรู้บทบาทที่จำกัด กล่าวคือประชาชนบางส่วนอาจมีกรอบความคิดและความเข้าใจที่จำกัดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และโอกาสในการมีส่วนร่วมของตนเองในกระบวนการพัฒนาและการบริหารจัดการท้องถิ่น 2) การขาดแรงจูงใจและความเชื่อมั่น ปัญหาอาจเกิดจากการขาดแรงจูงใจในการเข้าร่วมหรือการขาดความเชื่อมั่นต่อประสิทธิภาพและความโปร่งใสของกระบวนการบริหารงานโดยหน่วยงานท้องถิ่น และ 3) ปัญหาช่องทางการสื่อสารช่องทางการสื่อสารระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นกับประชาชนยังไม่ทั่วถึง ซึ่งส่งผลให้เกิดความคลาดเคลื่อนทางข้อมูลและความเข้าใจผิดเกี่ยวกับแผนพัฒนาและการดำเนินงาน ดังนั้น การขาดการมีส่วนร่วมนี้ส่งผลกระทบต่อตรงต่อการกำหนดนโยบายและการดำเนินงานที่ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กฤษณี น้อยกร, 2566) อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนของ Cohen & Uphoff (1980) อธิบายว่าสมาชิกของชุมชนควรเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมใน 4 มิติ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

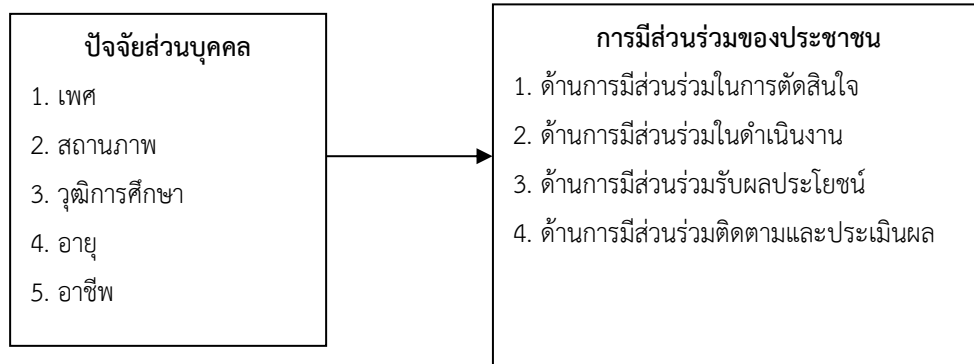
ทั้งนี้ ประชากรส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอป่าต้ว จังหวัดยโสธร ประกอบอาชีพเกษตรกร โดยลักษณะที่อยู่อาศัยมีการกระจายตัวและมีขนาดชุมชนที่แตกต่างกัน ซึ่งความหนาแน่นของประชากรจะรวมศูนย์อยู่ที่บริเวณที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบล ปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองท้องถิ่น ปัจจุบันมีเพียงคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นตัวแทนเข้าร่วมประชุมประชาคมหมู่บ้าน จึงส่งผลให้เกิดภาวะการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้ง การขาดความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการมีส่วนร่วมในการบริหารงานท้องถิ่น ทำให้ประชาชนส่วนมากขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม หากมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอาจจะสามารถก่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นได้ในระดับหนึ่ง และทำให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับประโยชน์จากนโยบายสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการอย่างแท้จริง เช่น ด้านสาธารณสุข โภค ด้านสาธารณสุขและแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและการอุปโภคบริโภคในท้องถิ่น ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลจึงจำเป็นต้องอาศัยการประสานความร่วมมือจากภาคประชาชนในพื้นที่ในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและสร้างการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอป่าต้ว จังหวัดยโสธร" เพื่อมุ่งเน้นการส่งเสริมการพัฒนาในด้านต่าง ๆ นอกจากนี้ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพของภาคประชาชนในพื้นที่ด้านการประสานความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ โดยครอบคลุมองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมใน 4 มิติ ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการ

ดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมการรับผลประโยชน์และด้านการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยอ้างอิงจากแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนของ Cohen & Uphoff (1980) ดังต่อไปนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objective of the Research)

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

วิธีวิจัย (Research Methodology)

การวิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอป่าต้ว จังหวัดยโสธร" ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ มีการดำเนินการวิจัยเป็นรูปแบบการสำรวจภาคสนาม เครื่องมือหลักที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม ซึ่งใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอป่าต้ว จังหวัดยโสธร แบบสอบถามดังกล่าวมีองค์ประกอบหลักจำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วยคำถามทั้งส่วนที่เป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Closed-ended Questions) และคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ดังนี้

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอป่าต้ว จังหวัดยโสธร ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 31,680 คน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2567) สำหรับการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างอ้างอิงตาม ทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 392 ตัวอย่าง การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random

Sampling) ขอบเขตด้านเนื้อหาผู้วิจัยมุ่งเน้นการศึกษาที่ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนขอบเขตด้านระยะเวลา ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามระหว่าง เดือน มิถุนายน - ธันวาคม พ.ศ. 2567

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วยคำถาม 5 ข้อ ได้แก่ เพศ สถานภาพ วุฒิการศึกษา อายุและอาชีพ

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์และด้านการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล โดยข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถาม เลือกตอบคำถาม 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ จากนั้นจึงนำผลการวิเคราะห์มาสรุปผลการวิจัยตามลำดับ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล โดยหาค่าสถิติพื้นฐาน คือ ความถี่และร้อยละ
2. ศึกษาระดับความคิดเห็นของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. การทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษาเขตอำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร จากกลุ่มตัวอย่างมีรายละเอียดดังนี้ 1) การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชน จำแนกตามด้านเพศ จะใช้การทดสอบค่าที (t-test) 2) การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชน จำแนกตามสถานภาพ วุฒิการศึกษา อายุและอาชีพ ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป ซึ่งใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA)

สรุปผลการวิจัย (Research Conclusions)

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร จากกลุ่มตัวอย่างเชิงสำรวจ (Survey Research) จำนวน 392 คน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 228 คน ร้อยละ 41.80 สถานภาพสมรส จำนวน 174 คน ร้อยละ 23.20 ระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 124 คน ร้อยละ 31.60 อายุระหว่าง 46-60 ปี จำนวน 163 คน ร้อยละ 41.60 และประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 197 คน ร้อยละ 50.30

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและองค์ประกอบระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชน (n=392)

ตัวแปร (Variable)	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับปฏิบัติ (Practice Degree)
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.23	0.714	ปานกลาง
2. ด้านการมีส่วนร่วมในดำเนินงาน	3.22	0.665	ปานกลาง
3. ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์	3.30	0.700	ปานกลาง
4. ด้านการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล	3.41	0.696	ปานกลาง
รวม	3.29	0.448	ปานกลาง

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอป่าติว จังหวัดยโสธร โดยภาพรวมพบว่าระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.29 (S.D. 0.448) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าระดับความคิดเห็นทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 (S.D. 0.696) ด้านการมีส่วนร่วมการรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.30 (S.D. 0.700) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 (S.D. 0.714) และด้านสุดท้าย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.22 (S.D. 0.665) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นของการมีส่วนร่วมของประชาชน จำแนกตามเพศ

ตัวแปร	n	\bar{X}	S.D.	t-test	Df	P value
เพศชาย	164	3.33	0.045	1.597	367.506	0.111
เพศหญิง	228	3.26	0.045			

* P < 0.05

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล จำแนกตามตัวแปรเพศ พบว่าประชาชนที่มีเพศแตกต่างกันไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ผลการทดสอบทางสถิติมีค่าระดับนัยสำคัญ เท่ากับ 0.11 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้ที่ 0.05 ($\alpha=0.05$) จึงสรุปได้ว่าไม่พบความแตกต่างกัน

การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชน จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วย สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษา อายุและอาชีพ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ผลการทดสอบพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าคุณลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกันเหล่านี้ ไม่มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ศึกษา

อภิปรายผล (Research Discussion)

จากผลการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลกรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยล่าสุดของ วัฒนา นนทชิต, อุบลวรรณ บุญแก้ว และกรวิทย์ เกาะกลาง (2568) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัดติยาพร ไชยฤทธิ์ (2565) พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางสามารถอภิปรายถึงสาเหตุได้จากทั้งมิติของหน่วยงานภาครัฐและมิติของภาคประชาชน (จิตาภา ธิรศิริกุล, 2565; ศราวุธ ชันธิวิชัย และคณะ, 2565) ดังนี้ 1) สาเหตุจากมุมมองและการปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย ประเด็นที่ 1 แนวคิดการบริหารจัดการแบบเดิม พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีแนวคิดการบริหารแบบรวมศูนย์อำนาจ จึงไม่ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมกำหนดนโยบายสาธารณะ และยังมีความเชื่อว่าข้อมูลหรือการตัดสินใจบางเรื่องเป็นอำนาจเฉพาะของหน่วยงานรัฐ ประเด็นที่ 2 การมองข้ามความสำคัญของการมีส่วนร่วม ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหาร อาจมองข้ามความสามารถหรือความจำเป็นของการมีส่วนร่วมจากประชาชน โดยมีสมมติฐานว่าประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่เพียงพอในประเด็นด้านการบริหารจัดการและการวางแผนนโยบาย ส่วน 2) สาเหตุจากมุมมองและการรับรู้ของภาคประชาชน ประกอบด้วย ประเด็นที่ 1 ความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมที่จำกัด เนื่องจากประชาชนบางส่วนอาจยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการ "ร่วมคิดร่วมทำ" ภายใต้ทิศทางของการพัฒนาท้องถิ่น ทำให้ไม่เห็นความจำเป็นในการเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดนโยบาย ประเด็นที่ 2 ความไม่เชื่อมั่นในกระบวนการ เนื่องจากประชาชนยังมีแนวคิดแบบเดิมที่ว่า การเข้าร่วมกิจกรรมประชาคมหรือโครงการแบบมีส่วนร่วมนั้น ไม่มีประโยชน์หรือผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม โดยมองว่าเป็นภาระหน้าที่ของหน่วยงานรัฐที่ต้องดำเนินการติดตามและประเมินผลเอง ประเด็นที่ 3 การปฏิเสธการมีส่วนร่วมในระยะหลัง เนื่องจากประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอาจรู้สึกว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การติดตามและการประเมินผลนั้นไม่มีความจำเป็น หรือเห็นว่าการเข้าร่วมดังกล่าวไม่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีนัยสำคัญได้จริง จึงเลือกที่จะไม่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขององค์กร ประเด็นที่ 4 การขาดแรงจูงใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของ เมื่อประชาชนมองว่าตนเองไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนตั้งแต่ต้นและการติดตามประเมินผลไม่นำไปสู่การปรับปรุง จึงส่งผลให้ขาดแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ของการบริหารจัดการท้องถิ่น ดังนั้น ปัญหาระดับการมีส่วนร่วมที่อยู่ในระดับปานกลางจึงเป็นผลมาจากการปฏิสัมพันธ์เชิงลบระหว่างแนวคิดการบริหารแบบเดิมขององค์การบริหารส่วนตำบลและการขาดความเชื่อมั่น รวมถึงการรับรู้บทบาทที่จำกัดของประชาชน

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล จำแนกตามตัวแปรเพศ สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษา อายุและอาชีพ พบว่าประชาชนที่มีเพศแตกต่างกันไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลลักษณ์ มนัสปัญญาสกุล และสุกิจ ชัยมุสิก (2566) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนกระเบื้อง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตอนกระเบื้อง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีทั้ง 4 ด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนการศึกษาของ วชิราวรรณ นิลเกตุ (2553) ที่ทำการศึกษากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมือง

หนองคาย ผลการวิจัยพบว่าประชาชนที่มีเพศแตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมโดยรวมในทุกด้านไม่แตกต่างกัน บ่งชี้ว่าในปัจจุบันเพศหญิงมีบทบาทในสังคมหลายด้านอย่างเสมอภาคกับเพศชาย ส่งผลให้มีการแสดงออกด้านการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับอดีตอันเป็นเหตุให้ผลการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเพศหญิงและเพศชายไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนประชาชนที่มีอายุและระดับการศึกษาที่แตกต่างกันพบว่ามีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันในประเด็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ส่งผลให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนกลุ่มดังกล่าวไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลดาวรรณ มหาโชติ (2559) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะกรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าดิบ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งแสดงผลว่าไม่พบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนเมื่อจำแนกตามช่วงอายุ เหตุผลของความสอดคล้องดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า ประชาชนในทุกช่วงวัยต่างมีการตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่น แม้ว่ากลุ่มวัยหนุ่มสาว (วัยทำงาน) จะมีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมเนื่องจากเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน ขณะเดียวกัน กลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งมีประสบการณ์ชีวิตและสังคมที่หลากหลายสามารถใช้ประสบการณ์เหล่านั้นในการมองภาพรวมของการพัฒนาชุมชนได้อย่างครอบคลุมและมีมิติที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ดังนั้น ความแตกต่างด้านอายุไม่เป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติในการกำหนดระดับของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการตระหนักรู้และความรับผิดชอบต่อการพัฒนาท้องถิ่นนั้นได้กระจายตัวอยู่ในประชาชนทุกช่วงวัยอย่างเท่าเทียมกันในปัจจุบัน

นอกจากนี้ การศึกษาของสุวดี ไกรสกุล และจุฑาภรณ์ คงรักษิกวิน (2560) พบว่าตัวแปรด้านเพศ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันนั้น ไม่มีความแตกต่างกันในระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ผลการวิจัยนี้สนับสนุนจากงานศึกษาของ จิราภรณ์ มณี (2559) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลนาโพธิ์ จังหวัดร้อยเอ็ดอย่างกว้างขวาง โดยผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลและข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคมที่หลากหลาย ซึ่งครอบคลุมด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้และสถานภาพและการได้รับข่าวสารที่ต่างกันนั้น ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนโดยรวมและรายด้านกลับไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษานี้จึงบ่งชี้ให้เห็นว่าปัจจัยทางประชากรหลายตัวแปร อาจมิใช่เงื่อนไขหลักในการกำหนดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบัน ในขณะเดียวกัน การศึกษานี้ขัดแย้งกับงานวิจัยของ สุวดี ไกรสกุล และจุฑาภรณ์ คงรักษิกวิน (2560) ซึ่งมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ จังหวัดนนทบุรี ได้แสดงผลที่แตกต่างจากงานวิจัยปัจจุบันในบางประเด็น กล่าวคือ ผลการวิจัยพบว่าประชาชนที่มีอายุและอาชีพแตกต่างกันย่อมมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของวัยและลักษณะการทำงานต่อการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วม

ดังนั้น จากผลการศึกษาที่ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในมิติของเพศและอาชีพ องค์การที่เกี่ยวข้องจึงควรพิจารณาดำเนินการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุม ดังนี้ 1) การสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบร่วม องค์การบริหารส่วนตำบลควรส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกและความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคมท้องถิ่น โดยเน้นการปลูกฝังการมีส่วนร่วมที่ตั้งอยู่บนความคิดริเริ่มของประชาชนในพื้นที่ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการรวมกลุ่มหรือเครือข่ายภาคประชาชน อันจะนำไปสู่การเรียนรู้และวิเคราะห์ปัญหาของท้องถิ่น ตลอดจนความสัมพันธ์เชิงกลไกทางสังคมที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มและนำไปสู่การแก้ไขปัญหา

ร่วมกันอย่างสมัครใจ 2) การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในวงจรรายนโยบายอย่างแท้จริง ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลควรกำหนดนโยบายด้านการมีส่วนร่วมให้เป็นรูปธรรม เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มได้แสดงศักยภาพและเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในทุกขั้นตอน ได้แก่ การร่วมตัดสินใจ การร่วมดำเนินการ การร่วมติดตามและประเมินผลและการร่วมรับผลประโยชน์จากนโยบายสาธารณะ การดำเนินการเช่นนี้ถือเป็นการส่งเสริมความร่วมมือและความสามัคคีอันจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน 3) การยกระดับการบริหารสู่ความโปร่งใสและธรรมาภิบาล การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารอย่างแท้จริงถือเป็นกลไกสำคัญในการตรวจสอบฝ่ายบริหารเพื่อสร้างความโปร่งใสและธรรมาภิบาล โดยเน้นการทำงานที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและการเปิดช่องทางให้ประชาชนผู้มีส่วนได้รับผลประโยชน์สาธารณะได้เป็นผู้ร่วมกำหนดนโยบายที่แท้จริง ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนเกิดความมั่นใจในพลังการมีส่วนร่วมของตน และมีความกระตือรือร้นในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเพิ่มขึ้น 4) การบูรณาการแผนงานและการประเมินผลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้กระบวนการดำเนินงานของท้องถิ่นมีการบูรณาการและประสานความร่วมมือกันอย่างเป็นระบบ ควรพิจารณาแนวทางส่งเสริมให้แผนงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเชื่อมโยงและบูรณาการกับการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักการจัดทำนโยบายแบบจากฐานรากสู่ส่วนบน (Bottom-up Approach) เพื่อให้มั่นใจว่านโยบายตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยตรง นอกจากนี้ การกำหนดนโยบายด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลจะช่วยกระตุ้นให้ประชาชนติดตามผลการดำเนินงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นและองค์การบริหารส่วนตำบลให้มีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะของงานวิจัย (Research Recommendations)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การกำหนดนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนการบริหาร ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลควรกำหนดนโยบายด้านการมีส่วนร่วมให้เป็นรูปธรรมในการดำเนินงานและการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยเน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังในทุกมิติของกระบวนการบริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การตัดสินใจกำหนดนโยบายร่วมกัน การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์สาธารณะร่วมกัน

2. การเสริมสร้างบทบาทประชาชนและการรับรู้ข้อมูล ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจรวมกำหนดนโยบาย โดยให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมจัดการบริหารงาน และได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐมากขึ้นกว่าเดิม นอกจากนี้ ควรมีการกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมติดตามผลการดำเนินงานเพื่อเกิดการพัฒนาในเขตชุมชนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการประยุกต์ใช้ ควรมีการศึกษาวิจัยแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากขึ้น เพื่อให้ประชาชนมีความกล้าแสดงออกในการพัฒนาท้องถิ่น และนำข้อมูลจากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไปในอนาคต

2. การบูรณาการวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มเติมการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับประชาชนในท้องถิ่นที่ทำการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสาเหตุและปัจจัยของการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

เอกสารอ้างอิง (References)

- กฤษณี น้อยกร. (2566). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลมาบยางพร อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2566). สถิติจำนวนประชากร. สืบค้นจาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/displayData>
- จิตาภา ถิรศิริกุล. (2565). *ปฐมบทการปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.
- จิตาภา เร่งมีศรีสุข และณภัทร์ แก้วนาค. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการส่งเสริมความโปร่งใสขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในประชาคมอาเซียน. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 3(2), 105-114.
- จิราภรณ์ มณี. (2559). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลนาโพธิ์อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์.
- บุษราภรณ์ พวงปัญญา. (2567). สัมพันธลักษณ์ของผู้บริหารท้องถิ่นในศตวรรษ ที่ 21. *วารสารสหศาสตร์การพัฒนา สังคม*, 2(5), 30-43.
- ลดาวรรณ มหาโชติ. (2559). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนกรณีศึกษา ชุมชนบ้านป่าดิบ ตำบลทุ่งทอง อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วัชรินทร์ อินทพรหม. (2557). รูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ (ในพระบรมราชูปถัมภ์)*, 8(3), 278-289.
- วิชารวรรณ นิลเกตุ. (2553). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหาร ส่วนตำบลบ้านเดื่อ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. (การค้นคว้าแบบอิสระปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศราวุธ ชันธิชัย, พระสิริชัย ธรรมจาโร, พระสังวาน เขมปัญญา, พระสฤทธิ์ สุมโน และศรีอรุณ คำโท. (2565). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชนในศตวรรษที่ 21. *วารสาร มจร. อุบลปริทรรศน์*, 6(1), 703-720.
- สมบัติ นามบุรี. (2562). ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในงานรัฐประศาสนศาสตร์. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 2(1), 183-197.
- วัฒนา นนทชิต, อุบลวรรณ บุญแก้ว และกรวิทย์ เกาะกลาง (2568). การพัฒนาข้อเสนอแนะในการยกระดับแผนพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลนครสุราษฎร์ธานีบนฐานการมีส่วนร่วมของประชาชน. *วารสารวิชาการการจัดการภาครัฐและเอกชน*, 7(2), 420-437.
- วิไลลักษณ์ มนัสปัญญาสกุล และสุกิจ ชัยมุสิก (2566). ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนกระเบื้อง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*. 1(6), 1-17.
- สุวัฒน์ ไกรสกุล และจุฑาภรณ์ คงรักษ์กวิน. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี. *วารสารร่วมพฤษ มหาวิทยาลัยเกริก*, 35(2), 119-140.

-
- อัติยาพร ไชยฤทธิ์. (2565). การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลบางคล้าอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ*, 10(2), 86-99.
- Cohen, J., M. & Uphoff, N., T. (1980). Participation's Place in Rural Development : Seeking. Clarity Through Specialty, *World Development*, 8(3), 19.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis, Third edition*. New York: Harper and Row Publication.